

навчальних закладів від вузькоспеціалізованого навчання до інтеграції професій, які передбачають два рівні підготовки – бакалавр і магістр. О. Олексюк [2] вважає, що інтеграційний принцип в освіті – це не лише забезпечення міжпредметних зв'язків з окремими дисциплінами. Інтеграція знань – це дещо більше, своєрідне переплавлення знань одного предмета в інший, що дає змогу використовувати їх у різних ситуаціях. Потенціал щодо використання цього принципу має майже кожна дисципліна. Його реалізація, яка передбачає спільні зусилля викладачів різних спеціальностей, потребує злагожденості та синхронності їхніх педагогічних дій.

Отже, для розвитку професійної компетентності майбутніх учителів музики важливим є не відокремлене вивчення психолого-педагогічних, музично-теоретичних і спеціальних дисциплін, а комплексне засвоєння їх на основі інтеграційної взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія. Київ: Промінь, 2006. 432 с.
2. Олексюк О. М. Музична педагогіка: навч. посіб. Київ: КНУКіМ, 2006. 188 с.
3. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ, 2008. 274 с.
4. Сисоева С. О., Олексюк А. М., Воловик П. М., Кульчицька О. І., Сігаєва Л. С., Цехмістер Я. В. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: монографія / за ред. С. О. Сисоевої. Київ: ВІПОЛ, 2001. 502 с.
5. Щолокова О. П. Професійна компетентність як стратегічний напрямок модернізації мистецької освіти України. *Вісник Глухівського державного університету*. Серія «Педагогічні науки». Глухів: ГДПУ, 2006. Вип. 8. С.19 – 23.

Кириленко Ірина,

студентка I курсу II (магістерського)

рівня вищої освіти

факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Наук. керівник: **В. В. Бурназова**, к.пед.н., доцент (БДПУ)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СПРИЙМАННЯ МУЗИКИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ НА МАТЕРІАЛІ ФОЛЬКЛОРУ

Актуальність. Формування культури особистості – пріоритетне завдання сучасної освіти, адже як ціннісне надбання людини і результат її соціалізації, вона демонструє рівень її вихованості та освіченості, ступінь майстерності у тій чи іншій сфері знань або діяльності, що свідчить про високу здатність до прояву вольових якостей та співробітництва як основи творчості.

Водночас ідея української державності та громадянства продовжує

посідати центральне місце. Зокрема, у Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді визначені принципи національної спрямованості та міжпоколінної настигності, які передбачають особистісний розвиток кожного українця, який відбувається на тлі сплеску інтересу та прояву патріотичних почуттів, нових ставлень до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв українського народу, що, своєю чергою, спричинює збільшення наукового і практичного інтересу до вирішення проблем формування культури особистості шляхом виховання дітей у любові до рідної землі, народу, шанобливого ставлення до української культури, збереження її для нащадків через популяризацію кращих здобутків попередніх поколінь.

Ступінь досліджуваності проблеми. Музична культура є важливою складовою культури особистості і традиційно виступала предметом багатьох наукових досліджень (М. Каган, Д. Кабалевський, О. Рудницька, А. Сохор, Г. Тарасов, Р. Тельчарова, С. Уланова та ін.). Одночасно підлягали вивченню такі її складники: інтерес, потреба, сприймання, смак, ставлення, діяльність тощо. Результати досліджень свідчать про те, що музичне сприймання як провідна складова музичної культури впливає на розвиток пізнавальних та емоційних процесів музичної свідомості та діяльності людини і формується в процесі її музично-естетичного виховання (О. Костюк, В. Остроменський, С. Раппопорт, É. Jaques-Dalcroze та ін.). Низку педагогічних досліджень присвячено окремим аспектам формування та розвитку сприймання музики, в яких автори виділяють різні рівні відображення людиною музичного твору: емоційний відгук, особистісне ставлення до сприйнятого, інтелектуальне осмислення, здатність до співтворчості тощо (В. Белобородова, В. Остроменський, О. Ростовський, О. Рудницька та ін.) [4].

Проблему сприймання музики в учнів із особливими освітніми потребами висвітлено у працях І. Дмитрієвої, О. Коломійцевої, Л. Куненко, С. Міловської, Е. Ютріної та ін. У дослідженнях Т. Гудіної, І. Кузави, І. Лисенкової, К. Тіпіної, Т. Рергу та інших розглянуто окремі питання музично-естетичного виховання дітей із затримкою психічного розвитку та доведено позитивний вплив музичних творів на формування їхньої особистості, особливо у молодшому шкільному віці. Однак питання формування та розвитку сприймання музики цією категорією дітей не було предметом самостійних досліджень. У наукових працях Н. Бастун, Т. Власової, Т. Ілляшенко, М. Певзнер, Т. Сак, В. Синьова та інших вказується на недорозвиненість їхньої пізнавальної та емоційно-вольової сфери, недостатній розвиток мовлення, незрілість механізмів емоційної регуляції поведінки. Це зумовлює знижений рівень навчальних можливостей означеної категорії дітей та необхідність пошуку спеціальних корекційних заходів, у тому числі засобами музично-естетичного виховання, яке справляє позитивний вплив на сенсомоторний та емоційний розвиток дитини тощо [3].

Мета і методи дослідження. Дослідити особливості формування сприймання музики у молодших школярів із затримкою психічного розвитку на матеріалі фольклору ми намагалися завдяки аналізу загальної та спеціальної психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження з

метою систематизації явищ та встановлення закономірностей; вивченню та узагальненню практичного досвіду в спеціальних загальноосвітніх закладах.

Сутність дослідження. Визначаючи процес музично-естетичної діяльності як цілеспрямовану активність людини в сприйнятті естетичних цінностей, основоположним для нашого дослідження є розуміння того, що в її процесі за допомогою певних знань, умінь і навичок формується здатність до виконання музичних творів. Тобто особистість виступає активним творцем, а власна музично-практична діяльність дає їй можливість самовиразитися та реалізуватися. До її оцінних критеріїв [2] ми віднесли:

- активність як ступінь здатності діяти, прагнення розширювати сферу своєї діяльності, здатність нести в собі потенціал енергії, сили, творчості;

- самостійність як властивість особистості, що характеризується сукупністю таких факторів як знання, уміння й навички, а також ставленням особистості до процесу діяльності, її результатів, умов здійснення та зв'язками з іншими людьми, що складаються в процесі діяльності;

- прояв елементів творчості як здатність особистості творити пісенні імпровізації, знаходити нові інтонації засобів музичної виразності для створення музичного образу.

У процесі нашого дослідження виявили здатність учнів молодших класів до практичної музичної діяльності. Спостереження за навчально-виховним процесом у школі, а саме таким видом музичної діяльності як виконавство. Учням других класів із ТПР і других та четвертих класів із ЗПР пропонувалося виконати вищезазначені українські народні пісні різних жанрів, а саме: *колицкову* «Котикку сіренький», *жартівливо-танцювальну* «Танцювала риба з раком», *щедрівку* «Щедрик-Ведрик», *веснянку* «Вийди, вийди, сонечко», *ліричну* «Ой, єсть в лісі калина» (2 кл.); *колицкову* «Повішу я колицочку», *жартівливо-танцювальну* ««Грицю, Грицю, до роботи», *колядку* «Нова радість стала», *веснянку* «Щебетала пташечка», *ліричну* «Галя по садочку ходила» (4 кл.). Якщо учень зазнавав труднощів у процесі виконання, педагог надавав необхідну підтримку чи допомогу, водночас, фіксувалися запитання, які виникали, а також ступінь та види наданої допомоги.

Далі учні, відповідаючи на запитання вчителя, приступали до діяльності, спираючись на прослуханий зразок, записаний на диску або у виконанні вчителя. Після закінчення роботи вчителем ставить завдання порівняти своє виконання зі зразком або виконанням інших учнів.

Спираючись на виділені оцінні показники, ми визначили чотири групи учнів на предмет відтворення ними народної пісні, бажання вчити її, виявляти знання, уміння й навички, а також здатність до саморозкриття у власній музично-практичній діяльності:

- до першої групи ми віднесли учнів, які проявляли активність, самостійність у процесі відтворення музичного твору, володіють музично-практичними вміннями, проявляють елементи творчості шляхом музично-ритмічних або мімичних рухів, усвідомленості динамічних відтінків пісні;

- до другої групи ми віднесли учнів, які проявляли активність у цьому виді діяльності лише за уподобанням пісні або гарного настрою під час заняття. Їхніх знань та умінь недостатньо для контролю процесу виконання пісні, але для них важливий сам процес відтворення музичного твору. Вони іноді проявляють елементи творчості у процесі музичної діяльності;

- до третьої групи ми віднесли учнів, що не проявляли активність у процесі відтворення музичного твору, самостійно не контролювали свою музичну діяльність, постійно потребували допомоги, не розуміли змісту та засобів музичної виразності передачі музичного образу. Здатність до саморозкриття та прояву творчості в них практично не спостерігалися.

- до четвертої групи увійшли учні, які проявили повну байдужість до цього завдання або зовсім відмовлялися його виконувати.

На початку експерименту вчитель пропонував учням виконати певну пісню та з'ясував їх бажання діяти, а саме *активність* на висловлену пропозицію. Одержавши відповідь, слухали пісню й запитували: «Яка назва пісні?», «Спробуємо проспівати?». У разі виникнення труднощів ставилися наступні запитання: «Що було не так, коли ти співав(ла) пісню?», «Що тобі не сподобалось?» тощо. У процесі виконання завдання фіксувалися *самостійність* дій та порівняння з оригіналом виконання. Після цього учню пропонувалося більш уважно проаналізувати та порівняти її зі зразком:

Основні висновки. Отже, у дослідженні взято за основну експериментальну музично-практичну діяльність учнів, яка полягала у виконанні спеціально розроблених практичних завдань із урахуванням вимог змісту програм з музики, методичних рекомендацій, порад логопедів та психологів. За результатами дослідження було виявлено особливості здатності учнів молодших класів до відтворення матеріалу, що був сприйнятий у процесі музично-практичної діяльності. Визначено, що учні других класів із ТІР проявляли високу активність у процесі виконання народних пісень, самостійно виконували завдання вчителя та виявляли елементи творчості у процесі власної музично-практичної діяльності. Проте учні других та четвертих класів із ЗІР продемонстрували недостатню активність, часто не виконували завдання вчителя. Водночас молодші школярі іноді виявляли елементи творчості, але постійно потребували підтримки з боку вчителя.

Отримані результати дослідження слугували основою для визначення узагальнених рівнів сформованості сприймання музики на матеріалі фольклору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дети с ограниченными возможностями: проблемы и инновационные тенденции в обучении и воспитании. Хрестоматия по курсу «Коррекционная педагогика и специальная психология» / Сост. Н. Д. Соколова, Л. В. Калининкова. – М.: Издательство ГНОМ и Д, 2001. – 448 с.

2. Квітка Н. О. Використання музичного фольклору в навчально-виховному процесі шкіл інтенсивної педагогічної корекції / Н.О.Квітка //

Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. – 2012. – Вип. 3. – С. 41-46.

3. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання / О.Я. Ростовський. – К., 1997.

4. Рудницька О. П. Формування музичного сприйняття в системі розвитку педагогічної культури майбутнього вчителя : дис. доктора пед. наук: 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / О. П. Рудницька. – К., 1994. – 431 с.

5. Семенов О. Український фольклор / О. Семенов // Навч. посіб. – Глухів: РВВ ГДПУ, 2004. – 254 с.

6. Теорія і методика мистецької освіти: [зб. наук. праць / ред. колегія О. П. Щолокова та ін.] – К.: НПУ, 2000. – 181 с.

Катерина Кирилюк

студентка з курсу Факультету

психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Науковий керівник: **В.В.Григор'єва**, к.пед.н., доцент БДПУ

**ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ПОЛІХУДОЖНЬОЇ ОСВИТИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

Нинішній етап оновлення суспільства, відродження духовної культури українського народу визначають нові напрями і пріоритети освітньої галузі. У Державній національній програмі “Освіта” (“Україна XXI століття”), Законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, Національній доктрині розвитку освіти, Концепції педагогічної освіти наголошується на необхідності підвищення якості підготовки педагогічних працівників, формуванні їх професійних умінь. Адже саме вміння у поєднанні зі здібностями виступають якісним показником професіоналізму педагога, що є безпосередньою умовою розвитку особистості учня, успішності виховного процесу в цілому. Підготовка професіонала, справжнього фахівця своєї справи має здійснюватися з використанням найновітніших технологій, методик, з використанням набутого вітчизняного і зарубіжного досвіду. Фундаментом мають бути принципи гуманізації освіти, особистісно орієнтований підхід, що стали основою Національної доктрини розвитку освіти.

Особливої актуальності набуває підготовка фахівців в області художньо-педагогічної освіти – майбутніх вчителів музичного мистецтва, яким належить навчати і виховувати засобами мистецтва підрастаюче покоління в умовах сучасної 12-річної загальноосвітньої школи, і тим самим забезпечувати соціокультурні перетворення в країні.

Методологічною базою розробки концептуальних основ поліхудожньої освіти вчителів музичного мистецтва є філософсько-педагогічні принципи: культурологічний, синергетичний і особистісно-орієнтований.

Культурологічний принцип розглядається як система підходів культуровідповідної побудови освітнього процесу, спрямованих на розвиток